

ÓŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTKÓW w WARSZAWIE

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr

6732

ŚLĄSKIE

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY POD WEZWANIEM ŚWIĘTEGO PAWŁA APOSTOŁA

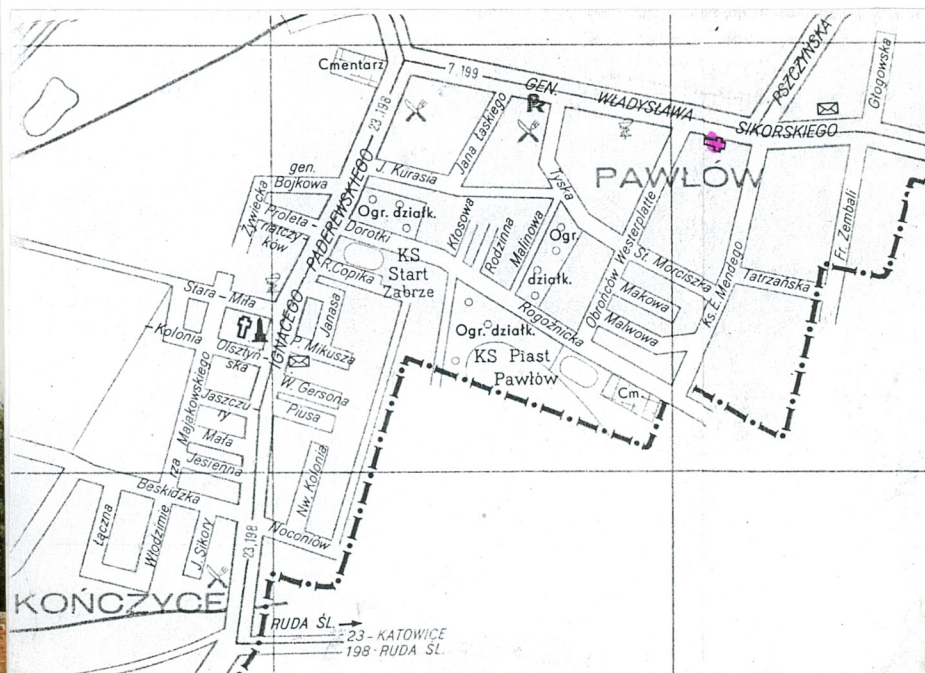
2. Czas powstania

lata 1929-1933

3. Miejscowość

ZABRZE - PAWŁÓW

11. Zdjęcie rzut/przekrój/sytuacja/orientacja

4. Adres

Zabrze-Pawłów
ulica Sikorskiego 67 B

Księga Wieczysta

5. Przynależność administracyjna

województwo śląskie
powiat miejski Zabrze
gmina Zabrze

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Zabrze - Hindenburg O/S
Pawłów - Paulsdorf

7. Przynależność administracyjna
przed 31 grudnia 1998

województwo katowickie

8. Właściciel i jego adres

Parafia Rzymskokatolicka
pod wezwaniem
świętego Pawła Apostoła
ulica Sikorskiego 67 B2
Zabrze-Pawłów
Archidiecezja Katowicka

9. Użytkownik i jego adres

Parafia Rzymskokatolicka
pod wezwaniem
świętego Pawła Apostoła
ulica Sikorskiego 67 B2
Zabrze-Pawłów

10. Rejestr zabytków

Nr

data

41253/09

27.07.2009

1 - WIDOK OGÓLNY

2 - ORIENTACJA

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Po przyłączeniu w 1741 roku do Prus znacznej części Górnego Śląska wraz z Zabrzem, nowy właściciel Zabrze, Maciej Wilczek rozpoczął w ramach kolonizacji fryderycjańskiej nasiloną akcję osadniczą. Powstały wówczas między innymi w 1774 roku Pawłów Dolny (obecna ulica Mendego), i w 1776 roku Pawłów Górny (obecna ulica Sikorskiego). W przeciwieństwie do innych dzielnic Zabrze o charakterze przemysłowym, Pawłów miał charakter wiejski, z dużą ilością ludności pochodzenia polskiego. W wyniku plebiscytu i po powstaniach śląskich Pawłów wraz z Kończycami przyłączony został do Polski.

Początkowo miejscowość należała do parafii w Bielszowicach. Kuracja w Pawłowie powstała 1 listopada 1919 roku, a parafia 1 sierpnia 1925 roku.

Pierwotny, tymczasowy kościół mieścił się w przystosowanej sali, która wraz ze starym probostwem na skutek szkód górniczych rozebrana została w 1971 roku. Poświęcenie tymczasowego kościoła miało miejsce 26 czerwca 1918 roku.

Nowy kościół wzniesiono w latach 1929-1933 według projektu architekta Zygmunta Gawlika z Krakowa. Projekt zatwierdzony został 12 grudnia 1928 roku przez Radcę Budowlanego Jana Wojaczka. Nowy wystrój kościoła projektował inżynier Karol Gierlotka.

Kościół wzniesiono w stylu neobarokowym.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja – kościół zlokalizowany w Pawłowie, południowej dzielnicy Zabrze, na granicy z Rudą Śląską. Kościół wolnostojący, na działce wyznaczonej ogrodzeniem. Od południa, wschodu i zachodu pełne ogrodzenie murowane z cegły licówki, od północy ogrodzenie drewniane w formie szczeblin na ceglanej podmurówce z ceglanymi słupami wyznaczającymi przęsła; brama metalowa. Wokół kościoła zieleń – trawnik, krzewy iglaste i drzewa. Od frontu szeroki chodnik z płytek cementowych; wokół kościoła obejście. Kościół z prezbiterium zwróconym na południe

Materiał, konstrukcja, technika – kościół murowany z cegły maszynowej z przeznaczeniem pod tynk. Cegła w układzie krzyżowym. Część wieży, część prezbiterium i filary ganków otynkowane, w przyziemiu opaska betonowa

Stropy, sklepienia – w nawie głównej i prezbiterium – sklepienie kolebkowe, w nawie na gurtach; w nawach bocznych – stropy drewniane, belkowe, z podsufitką; w przedsionku od północy i w kaplicy w narożu od wschodu – sklepienie krzyżowe bezżebrowe; w przedsionku w północno-zachodnim narożniku, w przedsionkach od zachodu i od wschodu oraz w zakrystii i w salce nad nią – stropy drewniane, belkowe, z podsufitką

Wieżba dachowa – drewniana płatwiowo-kleszczowa skratowana

Pokrycie dachu – dach kryty blachą ocynkowaną płaską, kładzioną na rombek stojący; kaplica w południowo-wschodnim narożu kryta blachą ocynkowaną ułożoną w łuskę; dobudówka kotłowni kryta papą

Posadzki – w prezbiterium i w kaplicy przy prezbiterium – posadzka z łomu marmurowego; w nawach i w przedsionku od północy – lastrisko w kolorze beżowym z ciemnoszarym obramieniem; w zakrystii i w salce nad zakrystią oraz na emporze organowej – podłoga drewniana – deski; w zakrystii i w salce nad nią przykryta linoleum; w przedsionkach przy zakrystii i w narożniku północno-zachodnim – wylewka cementowa

Schody – schody zewnętrzne – główne od północy – jednobiegowe, z lastrika, wolne; boczne od północy – schody jednobiegowe, murowane, obłożone gresem, z murowaną ścianką policzkową; od zachodu – schody jednobiegowe, murowane, obłożone gresem, z murowaną ścianką policzkową od zewnątrz, od strony kościoła poręcz; od wschodu – schody jednobiegowe, wolne, z lastrika; schody wewnętrzne – w przedsionku przy zakrystii – schody drewniane, dwubiegowe, ze spocznikiem, dolnym zakrętem, drewnianą balustradą z prostymi szczeblinami; w prezbiterium – schody jednobiegowe, murowane, z okładziną z marmuru (pierwszy stopień) i lastrika (drugi stopień); na emporze – schody murowane, cementowe, dwubiegowe, z prostą balustradą metalową; od empory na wieżę – schody drewniane, dwubiegowe, z drewnianą balustradą

Drzwi – wszystkie drzwi w kościele drewniane; drzwi zewnętrzne – główne od północy – czteroskrzydłowe (dwa skrzydła wewnętrzne ruchome), o konstrukcji ramowo-płycinowej (trzy płyciny na skrzydło), pełne, prostokątne, ze szklanym nadświetłem, zawiasy pasowe na skrzydłach bocznych i czopowe na skrzydłach środkowych; drzwi boczne od północy – jednoskrzydłowe, o konstrukcji ramowo-płycinowej, płyciny wypełniają deski w układzie pionowym od środka i rombówym od zewnątrz; drzwi pełne, z nadświetłem szklanym, zamkniętym łukiem pełnym, zawiasy pasowe; drzwi od zachodu – do przedsionka przy zakrystii – dwuskrzydłowe, pełne, o konstrukcji ramowo-płycinowej (cztery płyciny na skrzydło), od zewnątrz obite sklejką, od wewnątrz zakratowane, prostokątne, na zawiasach czopowych; drzwi od zachodu do kotłowni – jednoskrzydłowe, metalowe, na zawiasach czopowych; drzwi od wschodu – dwuskrzydłowe, drewniane, o konstrukcji ramowo-płycinowej (trzy płyciny na skrzydło), płyciny zakratowane, prostokątne, pełne, z prostokątnym, szklanym nadświetłem, na zawiasach pasowych; drzwi we wnętrzu – drzwi z przedsionka od północy do nawy – drewniane, o konstrukcji ramowo-płycinowej (pięć płycin na skrzydło), szklone, czteroskrzydłowe, dwa skrzydła boczne ustawione skośnie tworzą wiatrołap, drzwi na zawiasach czopowych; drzwi z przedsionka pod emporą do nawy – dwuskrzydłowe, drewniane, o konstrukcji ramowo-płycinowej (trzy płyciny na skrzydło), szklone, prostokątne, wahadłowe; drzwi z przedsionka od północnego zachodu do klatki schodowej – jednoskrzydłowe, drewniane, pełne, o konstrukcji ramowo-płycinowej (trzy płyciny na skrzydło), prostokątne, na zawiasach czopowych; drzwi z przedsionka od wschodu do nawy – dwuskrzydłowe, drewniane, szklone, o konstrukcji ramowo-płycinowej (pięć płycin na skrzydło), prostokątne, z prostokątnym nadświetłem; drzwi z prezbiterium do zakrystii – wahadłowe, dwuskrzydłowe, drewniane, o konstrukcji ramowo-płycinowej (cztery płyciny na skrzydło), prostokątne, szklone, wahadłowe i jednoskrzydłowe, drewniane, o konstrukcji ramowo-płycinowej (trzy płyciny na skrzydło), pełne, prostokątne, na zawiasach czopowych

14. Kubatura	15906 m ³	15. Powierzchnia użytkowa	870 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne	sakralne	17. Użytkowanie obecne	sakralne
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja				19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)			
W latach osiemdziesiątych dwudziestego wieku wokół kościoła wykonano opaskę betonową i ściągi wewnątrz kościoła wykonawca KWK Bielszowice w Zabrze)				<u>Fundamenty</u> – stan zachowania zły – liczne spękania, odspojenia ścian, odchylenie od pionu <u>Ściany zewnętrzne</u> – stan zachowania zły – liczne spękania, odspojenia ścian, odchylenie od pionu <u>Ściany wewnętrzne</u> – stan zachowania zły – liczne spękania <u>Sklepienia, stropy</u> – stan zachowania zły – liczne spękania, odspojenia ścian, odchylenie od pionu <u>Konstrukcja dachowa</u> – stan zachowania dobry <u>Pokrycie dachu</u> – stan zachowania dobry – jedynie blacha ocynkowana ze śladami rdzy wymaga konserwacji <u>Wyposażenie</u> – stan zachowania dobry <u>Instalacje</u> – stan zachowania dobry			
				20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie			
				<ul style="list-style-type: none"> Wykonanie ekspertyzy technicznej ustalającej sposób zabezpieczenia kościoła przed szkodami górniczymi Likwidacja szkód górniczych pod nadzorem konserwatorskim Wskazana jest wymiana pokrycia dachowego na dachówkę i otynkowanie kościoła			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numery i miejsce przechowywania)

- Zachowany projekt archiwalny w posiadaniu parafii
- Projekt budowy szaleków (Archiwum Urzędu Miejskiego w Zabrzu – sygnatura 808)

22. Bibliografia

- P. Nadolski, *Zabrze wczoraj*, Gliwice 1995
- *Rocznik Diecezji Gliwickiej*, Pod redakcją księdza Bernarda Koja, 1998

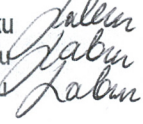
23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

W zbiorach Muzeum Miejskiego w Zabrzu znajduje się fotografia przedstawiająca elewację kościoła (sygnatura 6163/H)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst	mgr Magdalena Łabuz	październik 2000 roku
plany, rysunki	mgr Magdalena Łabuz	październik 2000 roku
zdjęcia, fotografie	mgr Magdalena Łabuz	październik 2000 roku
miejsca przechowywania negatywów zbiory prywatne		

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisu prawa autorskiego.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

4 wkładki

1. <i>Miejscowość</i> ZABRZE - PAWŁÓW	2. <i>Obiekt</i> KOŚCIÓŁ PARAFIALNY POD WEZWANIEM ŚWIĘTEGO PAWŁA APOSTOŁA	3. <i>Zawartość wkładki</i> CIĄG DALSZY OPISU OBIEKTU ZDJĘCIE ARCHIWALNE
---	---	--

Drzwi – drzwi wewnętrzne – *drzwi do kaplicy przy prezbiterium* – współczesne, drewniane, jednoskrzydłowe, o konstrukcji ramowo-płycinowej; płyciny górne szklone, dolne wypełnione pionowymi deskami; *drzwi gospodarcze w przedsionku przy zakrystii* – jednoskrzydłowe, drewniane, o konstrukcji deskowo-spongowej, zawiasy pasowe; *drzwi na emporę* – jednoskrzydłowe, drewniane, o konstrukcji ramowo-płycinowej (dziesięć płycin na skrzydło), pełne, na zawiasach czopowych; *drzwi z zakrystii do przedsionka przy zakrystii* – dwuskrzydłowe, drewniane, o konstrukcji ramowo-płycinowej (po trzy płyciny na skrzydło), pełne, prostokątne, na zawiasach czopowych; *drzwi z zakrystii do pomieszczeń od południa* – jednoskrzydłowe, drewniane, pełne, o konstrukcji ramowo-płycinowej (trzy płyciny na skrzydło), górne płyciny z dekoracją roślinną, drzwi prostokątne, na zawiasach czopowych; *drzwi z pomieszczeń nad zakrystią* – półtoraskrzydłowe, drewniane, pełne, prostokątne, o konstrukcji ramowo-płycinowej, na zawiasach czopowych

Okna – w stałych stalowych ramiakach, prostokątne, zamknięte lukiem pełnym, witrażowe, jedynie w prezbiterium, kaplicy i zakrystii okulus; witraże geometryczne, jedynie w okulusie prezbiterium witraż z przedstawieniem gołębic; w wieży okno tryforyjne, zamknięte lukiem pełnym, z żaluzjami drewnianymi

Bryła – zwarta, z dominantą w postaci trójkondygnacyjnej wieży od północy i sygnaturki. Korpus kościoła kryty dachem dwuspadowym, zakrystia kryta dachem jednospadowym, kaplica przy prezbiterium kryta kopułą z ośmioboczną latarnią krytą hełmem zwieńczonym krzyżem; prezbiterium kryte dachem dwuspadowym, przechodzącym w stożkowy; wieża kryta hełmem cebulastym z ażurową ośmioboczną sygnaturką krytą hełmem cebulastym; nad stykiem nawy i prezbiterium ośmioboczna sygnaturka, ażurowa, zwieńczona hełmem cebulastym

Rzut – kościół na rzucie prostokąta, trójnawowy, nawa czteroprzęsłowa, z węższym prezbiterium zamkniętym absydialnie. Od strony wschodniej prezbiterium kaplica na rzucie zbliżonym do kwadratu; od strony zachodniej prezbiterium zakrystia na rzucie prostokąta, poprzedzona przedsionkiem z klatką schodową; od północy kwadratowa wieża

Wnętrze – kościół na rzucie wydłużonego prostokąta, trójnawowy, halowy, prezbiterium węższe, zamknięte absydialnie. Łuk tęczy odcinkowy, podkreślony gurtem, wsparty na ośmiobocznych półfilarkach. Nawy wydzielone arkadami wspartymi na ośmiobocznych filarach. Łuki arkad pełne. Wokół prezbiterium gzyms. Empora organowa z pełną, murowaną balustradą, w części środkowej wysuniętą miękko w kierunku nawy. Przedsionek pod wieżą otwarty do nawy otworem, zamkniętym lukiem pełnym. W narożach północno-wschodnim i południowo-wschodnim kaplice. Kaplica przy prezbiterium wtórnie wydzielona przeszkleniem

Kościół ujęty w przyziemiu betonową opaską, w zwieńczeniu gzyms częściowo tynkowany.

Elewacja północna (fasada) – trójosiowa (zamknięcie naw bocznych jednoosiowe, wieża jednoosiowa – okno tryforyjne). Na osi środkowej wieża z wejściem na osi poprzedzonej gankiem, wspartym na czworobocznych, otynkowanych filarach. W górnej partii wieży okno tryforyjne. Nad nim tarcza zegarowa. W zwieńczeniu gzyms w tynku, nad tarczą zegarową zaokrąglony. Po bokach wieży ściany szczytowe naw bocznych, zwieńczone fragmentem trójkątnego szczytu, wydzielonego ceglanym gzymsem. W narożu północno-zachodnim elewacji wejście boczne, poprzedzone gankiem wspartym na czworobocznych, otynkowanych filarach. Przy ganku od wschodu dobudówka gospodarcza.

Elewacja wschodnia – pięcioosiowa (jedna oś kaplicy, cztery osie nawy). Kaplica wysunięta ryzalitowo. W przyziemiu cokół ceglany, w zwieńczeniu kaplicy gzyms ceglany. Na osi kaplicy okulus. Na trzeciej osi elewacji wejście ujęte w ceglany portal, wysunięty przed lico elewacji. Portal o wklęsłych narożach, zwieńczony ceglanym gzymsem, zadaszony pseudodaszkiem cementowym. Między czwartą a piątą osią krzyż w cemencie.

Elewacja południowa – z absydą prezbiterium na osi środkowej. Elewacja sześćoosiowa (dwie osie zakrystii, trzy osie prezbiterium i jedna oś kaplicy). Zakrystia zwieńczona fragmentem trójkątnego szczytu, wydzielonego ceglanym gzymsem. W szczycie okulus. Okna zakrystii wycofane w stosunku do lica budynku. W przyziemiu dobudówka kotłowni. Prezbiterium z okułem na osi środkowej i prostokątnymi oknami zwieńczonymi lukiem pełnym po bokach. Kaplica z okułem na osi środkowej.

Elewacja zachodnia – sześćoosiowa (czteroosiowa nawa, dwuosiowa zakrystia). Zakrystia wysunięta ryzalitowo. Między zakrystią a bryłą korpusu – wejście do zakrystii poprzedzone gankiem, wspartym na kwadratowych, otynkowanych filarach.

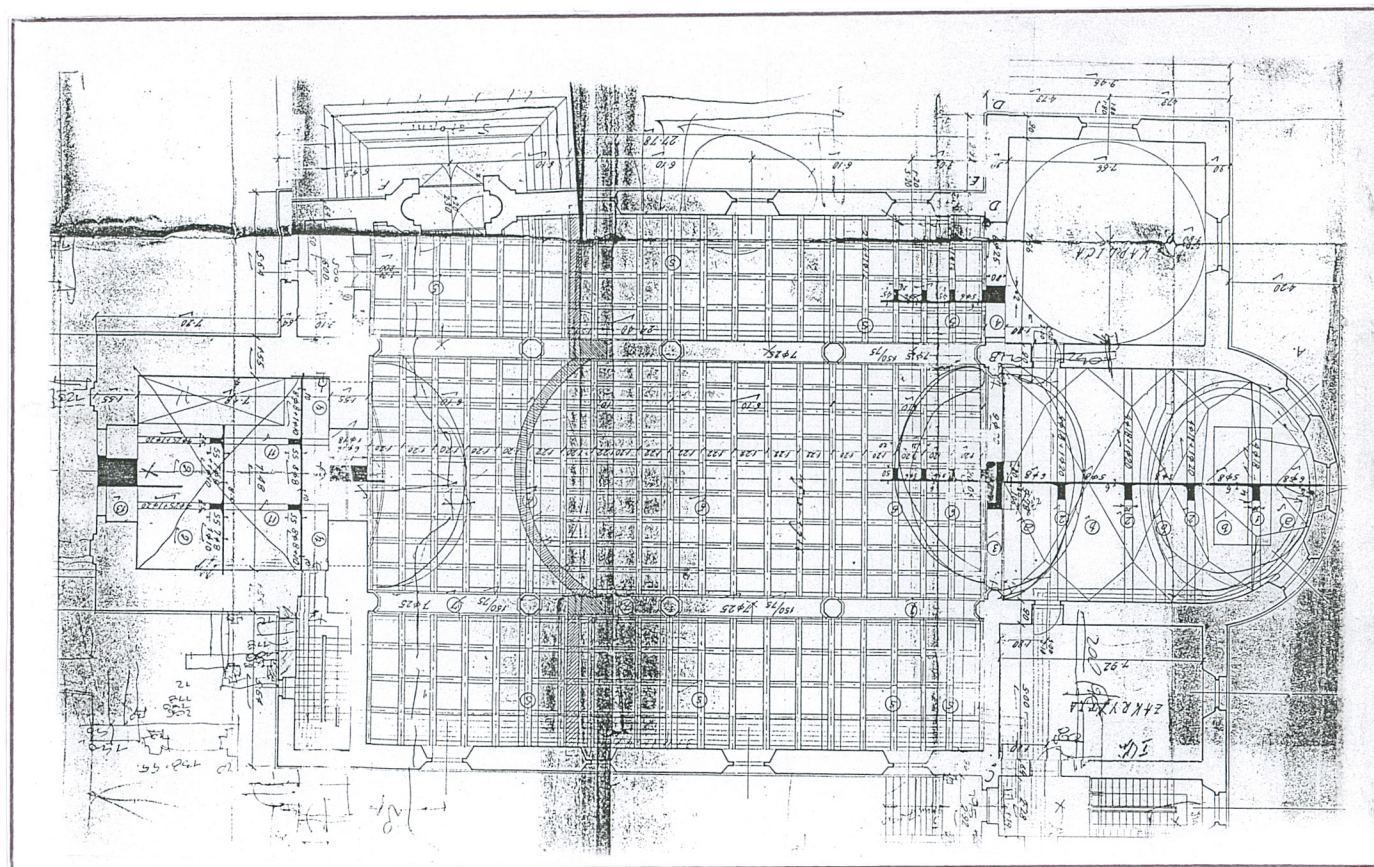
Wystrój – zachowane ławki i konfesjonały z lat dwudziestych XX wieku; w prezbiterium figury świętego Pawła (w centrum), Chrystusa i Matki Boskiej (po bokach) oraz figury świętych na filarach

Instalacje – elektryczna, centralnego ogrzewania, wodno-kanalizacyjna, odgromowa, nagłaśniająca

Nowy kościół katolicki w Pawłowie.

1. Miejscowość

2. Obiekt

3. Zawartość wkładki

ZABRZE - PAWLÓW

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY POD WEZWANIEM ŚWIĘTEGO PAWŁA APOSTOŁA

ZDJĘCIA

3 - ELEWACJA PÓŁNOCNA

4 - ELEWACJA ZACHODNIA

5 - ELEWACJA POŁUDNIOWA

6 - ELEWACJA ZACHODNIA

7 - ELEWACJA POŁUDNIOWA

8 - SYGNATURKA

1. Miejscowość

2. Obiekt

3. Zawartość wkładki

ZABRZE - PAWLÓW

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY POD WEZWANIEM ŚWIĘTEGO PAWŁA APOSTOŁA

ZDJĘCIA

9 - OKNO

10 - WITRAŻ

11 - WNĘTRZE - WIDOK NA EMPORE

12 - TYP DRZWI

13 - TYP DRZWI

14 - SCHODY NA EMPORĘ

15

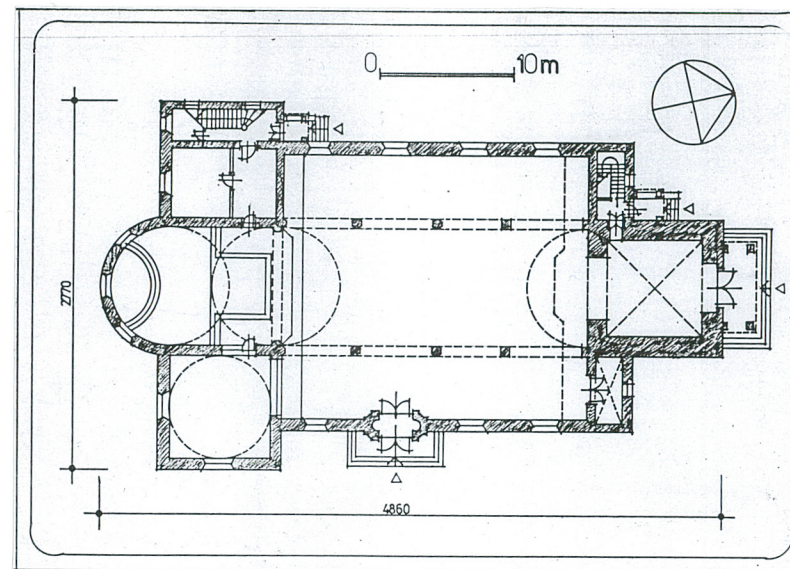
16

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTEKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA ZAŁĄCZNIK NR 4

1. Miejscowość
ZABRZE-PAWŁÓW

2. Obiekt
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY POD WEZWANIEM
ŚWIĘTEGO PAWŁA APOSTOŁA

3. Zawartość wkładki
ZDJĘCIA

17

15 - WNĘTRZE - WIDOK NA EMPORE
16 - WNĘTRZE - WIDOK NA PREZBITERIUM
17 - RZUT

18

A hand-drawn site plan of a cemetery. The plan is enclosed in a rectangular border with rounded corners. In the center is a large, cross-shaped building with a thick wall and a small entrance at the bottom. To the right of the cross is a large circular structure with a cross inside, possibly a dome or a large well. To the left of the cross is a smaller, irregularly shaped building. The area is divided into sections by a central vertical path and a horizontal path. The bottom section is filled with a grid of small circles, representing graves. A scale bar at the bottom left indicates a distance of 30m. The drawing is done in black ink on a white background.

18 - KONFESJONAŁ
19 - WEJŚCIE GŁÓWNE
20 - SYTUACJA

19 - WEJŚCIE GŁÓWNE

20 - SYTUACJA